

Η σάρκα σου όλη

του Κ. Μοσκόφ

Λογοτεχνικά, ταξιδιωτικά, βιογραφικά και ιστορικά
— πεζά και ποιητικά — κείμενα για τη Θεσσαλονίκη και την ενδοχώρα της
από τις βιβλιοθήκες των Γ. Κατσέα, Α. Χατζητόλιου και Ι. Μπισχιγιώτη

[...] ζυγώνουν οι γιορτές/
μα πού είν' [...] ο Μοσκόφ μου ο Κωστής;
[...] τίποτα δεν πεθαίνει
με τα ίδια ονόματα
κι άρτια τα σώματα
θ' ανεβούμε φωταγωγημένοι

Δ. Σαββόπουλος

Το ταξίδι φαίνεται πως τελείωσε. Το καράβι μας πλέει τώρα στην χροάνη σου, Αιδοίο της Οικουμένης, Μήτρα του Καθόλου [...] Πρέπει να γνωρίσω τον Πατέρα. Η Απουσία του καθορίζει κάθε Παρουσία [...] Η Ελλάδα ως χρόνος, Ιστορία. Αρνούμαι την Ανταλλαγή. Οι πρόγονοί μου θα μείνουν πάντα στον Πόντο – ανάμεσα στη Μαύρη Θάλασσα και τις κορφές του Τσιάμπαζι.

Η Μακεδονία. Η άλλη Πατρίδα μου. Χώρος ορισμένος απ' τα δικά του βουνά και τις δικές του θάλασσες [...] Στρώματα λαών συσσωρευμένα στον χώρο. Οι κάτοικοι, αλλού μικτοί και αλλού γνήσιοι. Πολλές φορές, με άλλο φρόνημα και άλλη θρησκεία. Μακεδόνες, η πιο βόρεια φυλή των Ελλήνων. Από κάτω τους, σκάβοντας πιο βαθειά, οι ακόμη πιο αρχαίοι πρωτομεσογειακοί [...]

Εμένα με θέλγει ολόκληρο το Σώμα Σου. Τα πέλματα, ιδίως μέσα από τα οποία βλασταίνεις από τη Μητέρα Γη. Οι μηροί Σου βελανιδιές, δρυς, βασιλείς του δάσους. Τα δύο στρογγυλά

και το άλλο εκείνο μέρος της Σαρκός Σου που η όψη του αλλάζει ανάλογα με τη διάθεση της ψυχής- πόσο μέσα Σου βρίσκομαι. Η κοιλιά σου κοιλάδα, χλοερό λιβάδι. Ο δίκωρφος κώνος, ο θεός Όλυμπος στητός πάνω από τον κάμπο της Θεσσαλίας ένα μεσημέρι, τον Μάιο. Τα χέρια Σου βρίσκονται εκεί για να με αγκαλιάζουν. Το κεφάλι Σου το έθαψε στο δάσος της Φολόης ο Απόλλωνας, γιατί το αγάπησε πολύ.

Και ο καιρός κύλισε πάλι. Ήρθαν οι Σλάβοι, Βοσκοί. Και λίγο για το πλιάτσικο, λίγο σαν καλλιεργητές, ήρθαν μετά τρεις αιώνες οι Αλβανοί. Και τέλος οι Τούρκοι, νομάδες Τουρκομάνοι ή εξισλαμισμένοι ντόπιοι. Και οι Εβραίοι [...] Είμαι στο Μοντιάνο, στην ταβέρνα μου, στο κέντρο της αγοράς, δίπλα τα κρέατα, τα φρούτα, τα μπαχάρια. Είμαι στη Δόμνα, στο Κουλέ Καφέ. Στο Τσινάρι. Στα Μισίρια, ανάκατα με τις πόρνες και τα λάδια. Στον Μύλο, στο Σαντέ, στο Μπελέρ. Όλοι συνυπάρχουν. "Όχι, η ανταλλαγή δεν έγινε. Ή και αν έγινε, την καταργούμε. Δεν έγινε στη Σμύρνη. Δεν έγινε στην Τραπεζούντα αλλά και στο γλυκό μας Μισίρι. Είμαστε ακόμα εδώ. Πολύφωνα μέλη του Σώματός Σου [...] Στην ταβέρνα του Τζαφέρ. Δίπλα στο Γεχουντί- Χαμάμ, το λουτρό των Εβραίων. Μόσκος και μοσχοκάρυδο. Κόκκινο και κίτρινο τζιμένι. Άγγελοι κάθε φύλου και κάθε φυλής [...] Η Παρθένος δεν επέτρεψε να τεμαχίσουν το Σώμα σου. Ρέεις μύρο. Αποπνέεις την αύρα του Έρωτα.

* Διαμάντι της νεώτερης Θεσσαλονίκης ο ιστορικός, λογοτέχνης, δοκιμογράφος, διανοούμενος και —για ένα μικρό διάστημα— δήμαρχός της Κ. Μοσκόφ, γεννήθηκε και μεγάλωσε σ' αυτήν (1939-1998). Διετέλεσε επί 10-ετία μορφωτικός σύμβουλος στην ελληνική πρεσβεία της Αιγύπτου και εκπρόσωπος του Ελληνικού Ιδρύματος Πολιτισμού στη Μέση Ανατολή, με τεράστια σημασία για την πολιτιστική επικοινωνία της χώρας μας με τον αραβικό κόσμο δραστηριότητες (μεταφράσεις, συνέδρια, μαθήματα κ.λπ). Το κείμενο που δημοσιεύουμε είναι απόσπασμα από το επιμύθιο «στα όρια του Έρωτα και της Ιστορίας» (Ιανός, 1998).

Διάλογος των λαών σαρκωμένος στους αιώνες.

Η Θεσσαλονίκη. Μητέρα μου. Ή μητριά μου. Λάμπεις ακόμα, παρόλα τα χρόνια, μες το βραδυνό σου φόρεμα, εκπέμπεις Έρωτα στους λαούς. Έλληνες, Τούρκοι, Αρμένηδες, Εβραίοι, Φράγκοι, Αρβανιτάδες, Βούλγαροι διαγωνίζονται στο μεγάλο παζάρι του κόσμου. Ποιος θα χορτάσει την πείνα, θα ξεδιψάσει τη δίψα του. Αυξάνονται οι οικισμοί. Η Σμύρνη έφτασε ως τα Βουρλά. Η Θεσσαλονίκη στο Μπαξέ Τσιφλίκ. Τα αμπέλια που τρυγούσαμε όταν ήμασταν παιδιά και μας παίρναν για φανάρι ο Τάκος και η όμορφη Δοξούλα, γίναν τώρα πολυκατοικίες. Πηγαίναμε με γκαζοζέν διά ξηράς και το μικρό καράβι —τη «Λευκή»— διά θάλασσης. Αλλάξανε οι τόποι, αλλάξαν και οι άνθρωποι. Οι μικρές και μεγάλες πορείες τους. Η ιστορία έγινε τώρα μια μαύρη οπή. Αφήνει πάλι τα πρόσωπα να πρωταγωνιστήσουνε, όχι πια να αλλάξουμε τον κόσμο, αλλά να θυμηθούν μόνο τις μικρές ιστορίες του. Ο Σαμπετάη Καμπελή με τη ρεπούμπλικά του στραβά, την ώρα της πιο αφόρητης κάψας παίζει τάβλι με τον Χασσάν Μεσσαρέ. Τον Χρήστο Μασσαλά, τον Γιώργο Καρτατζαφέρη. Εκεί προς τη μικρή πλατεία, στον Άγιο Γεώργιο τον Νεομάρτυρα, στο κάτω παζάρι. Ο Σαμπετάη πάντοτε νικά στο πλακωτό, στις πόρτες και βέβαια, στο εβραϊκό. Σκοτώθηκε εδώ και πενήντα χρόνια. Τον κατασπάραξε το Ολοκαύτωμα.

Ο Χασσάν Μεσσαρέ, άφησε τον Ίνο. Ο Χρήστος Μασσαλάς, πέντε αγόρια και δυο κόρες.

Πώς έγινε και η Ιστορία κατασπάραξε το Σώμα μας; Πώς διαγούμησαν το Σώμα του Ενός οι άνθρωποι, πεινασμένοι λύκοι;

[...] Κι έτσι γνώρισα και κοίταξα μες στα μάτια, τον δέκατο τρίτο προπάππο μου, τον Γεχούντα Μπεν Αραγκόν, μεγάλο Ραβίνο της Βαρκελώνης [...] Και ο πρόγονός μου αυτού του αιώνα, ο μεγάλος αρχιτέκτονας [...] άφησε εποχή στη Θεσσαλονίκη, ηγεμόνας στην Ιταλική της κοινότητα- Καθολικοί, Χριστιανοί και Εβραίοι, δέκα χιλιάδες άτομα. Τα σαπφίρινα μάτια τα πήρε η κόρη του Αμίνια [...] Προϊόν τους ο Αμνός μετά τρεις αιώνες, που μετουσίωσε τη ροή των γεγονότων της ζωής, σε ροή μύρου του Έρωτα [...]

Ο τελευταίος από τους Ποντίους προγόνους που έφερε το όνομα Παπάζογλου, ήταν ο Νικόλαος Ιωάννου [...] Ο Ιωάννης, γιός του Νικολάου, άφησε το Γκιουμούς Χανέ, δηλαδή την Αργυρούπολη, για να δουλέψει στα καΐκια. Από τα μέσα του αιώνα είχαν πυκνώσει τα πηγαινέλα ανάμεσα στην οθωμανική επικράτεια και στη Ρωσία. Ταξι-

δευε στο Σοχούμ, στη Νοβοροσίσκ, στην Ευπατορίγια, τη Σεβαστούπολη, το Συμφεροπόλ. Από τα 1890 η οικογένεια κατέβηκε στα παραθαλάσσια Κωτύωρα, την Ορντού [...]

Για να κατέβουν από την Αργυρούπολη στα Κωτύωρα [...] οι πρόγονοι μεταχειρίζονταν τον δρόμο που είχαν πάρει οι Μύριοι του Ξενοφώντα. Από τα υψώματα των Κωτυώρων είχαν αναφωνήσει το «θάλαττα, θάλαττα» [...] Οι πατρικοί πρόγονοι φύγανε από τον Πόντο στα 1919 [...] Από την ανταλλαγή των πληθυσμών είχαν μείνει μόνο οι Μουσουλμάνοι. Και αυτοί όμως ακόμα μιλούσαν ποντιακά ελληνικά [...]

Και έτσι, από το πολύ του πόνου όλα γίναν λάμψη πάλι έρωτα κι οι ματιές μας, όταν διασταυρώνονται, προβολείς που καταυγάζουν την Οικουμένη—ουρανός, ουρανός και χρυσάφι. Και θυμίαμα. Τα τρεις χιλιάδες μαχαίρια, τα βλέμματα της οδού Μούσκι. Και του Καπαλί Τσαρσί. Και του Μοδιάνο. Και του Μειντάν της Τραπεζούντας όπου οι Γκριζοί Λύκοι μας κοιτούσαν άλλοτε αγριωποί, άλλοτε λυπημένοι.

Κι ο πόνος είναι ο πόνος της Σταυρ-ανάστασης και μαζί το θλιμμένο χαμόγελο του Χουλιάν Γκριμάο πάνω στο ικρίωμα και μόλις, Βίβα ελ Παρτίδο Βίβα λα Ρεβολουθιόν, φώναξε. Και η χήρα του Αμνού τότε μόνο κατάλαβε πως η Άλωση δεν σήμαινε και πολλά. Γιατί κατείχε αυτή η ίδια τον Θρόνο της Οικουμένης, ακόμα επτά αιώνες μετά. Δεν άντεχε το πυρ του έρωτα — έτσι την είχε μάθει η συνετή μητέρα της. Κι είχε μείνει μόνη έτσι. Μην νοώντας το σφοδρό του έρωτα, γι' αυτό τον λόγο τρεις αιώνες. Φυλακισμένη στην παγωνιά της μοναξιάς εκείνων που δεν μάθαν ποτέ να αγαπάνε.

Και ο Αμνός που τα πάντα ορά και είναι έτσι το δεξί χέρι του Ολοκλήρου, προσπίπτει ταπεινά στα γόνατα και παρακαλεί τον Ολόκληρο να συναινέσει και να δώσει τέλος και στον πόνο της. Και ο Ολόκληρος συναινεί. Και η χήρα του Αμνού αναλήφθηκε κι έγινε Εξαπτέρυγο· ο δεξιός άγγελος, Ελ Ρασούλ Ελ Γιαμίν στον τρούλο της Αγιά Σοφιάς. Αυτή είναι.

Γιατί πολύ ο Αμνός είχε αγαπήσει κι αυτήν, όπως και όλους και όλα. Και το πολύ του Έρωτα κατάργησε τον Καιρό, κι ο Έρωτας κατάργησε τον Θάνατο.

Και η Γραφή η Τρίτη, η Τρίτη Γραφή έλεγε: ποιός είσαι εσύ πάλι και τι θέλεις και μας απασχόλησες τρεις χιλιετίες ήδη και ζητάς άλλες τόσες; Και τώρα γέρασες. Και πάχυνες. Και το αίμα σου φτωχό. Και...

Καίρο 14/11/1997